

KARTA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

adresowana do uczestników III Kongresu Urbanistyki Polskiej ZMP i TUP i innych organizacji dbających o ład przestrzenny w celu propagowania dbałości o przestrzeń publiczną naszych miast, która stanowi ich szczególną wartość, daje świadectwo tożsamości terytorialnej i narodowej oraz gwarantuje podstawy rozwoju zrównoważonego.

Czym jest KARTA?

Karta jest wyrazem troski o przestrzeń publiczną jako o dobro wspólne. Wskazuje na zagrożenia, jakie wynikają z braku dbałości o otaczającą nas przestrzeń oraz wytycza pożądane kierunki zmian w zachowaniach społecznych i przepisach prawa w tym zakresie.

Co to jest PRZESTRZEŃ PUBLICZNA?

Przestrzeń publiczną definiujemy w kategoriach społeczno-ekonomicznych. Rozumiemy ją, jako **dobro wspólnie użytkowane**, celowo kształtowane przez człowieka, zgodnie ze społecznymi zasadami i wartościami – służące zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnych i ponadlokalnych. O publicznym charakterze przestrzeni decyduje zbiorowy sposób jej użytkowania

Dlaczego przestrzeń publiczna jest DOBREM STRATEGICZNYM?

Przestrzeń publiczna jest dobrem posiadającym nie tylko specyficzne cechy użytkowe, ale jest miejscem transmisji różnych produktów materialnych i niematerialnych zaspokajających różnorodne potrzeby. Z tego względu jest **dobrem i zasobem o strategicznym znaczeniu dla społeczności lokalnych**.

Wielość i znaczenie funkcji przestrzeni publicznej sprawia, że podlega ona silnej presji rozwojowej i zawłaszczaniu. **Przestrzeń podlega globalnej grze rynkowej**. W wyniku nieuregulowanej konkurencji między jednostkami terytorialnymi dochodzi do **akceptacji zawłaszczania przestrzeni publicznej** i godzenia się na różnego typu społeczne koszty obciążające lokalne społeczności. Takim zachowaniom władz lokalnych sprzyja:

- niska społeczna świadomość znaczenia dobra wspólnego dla państwa i jego obywateli wynikająca z braku tradycji poszanowania dobra wspólnego;
- błędny pogląd, że wolny rynek - bez publicznej interwencji - jest w stanie zrównoważyć rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy;
- pierwszeństwo interesów indywidualnych przed dobrem wspólnym, zwłaszcza w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- niedostateczny udział społeczeństwa w decydowaniu o rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym.

Jak CHRONIĆ I UŻYTKOWAĆ przestrzeń publiczną?

Działaniami sprzyjającymi ochronie i racjonalnemu użytkowaniu przestrzeni publicznej są:

- stosowanie kompleksowej analizy korzyści - kosztów w procesach dotyczących zagospodarowania przestrzeni publicznej;
- edukacja społeczności lokalnej pokazującej nowe prawa i reguły globalnej gospodarki i rolę przestrzeni publicznej w rozwoju zrównoważonym oraz jej wartość dla mieszkańców;
- zintegrowane zarządzanie i planowanie rozwoju jednostek terytorialnych;
- mobilizacja i aktywizacja lokalnych społeczności do udziału w procesach planowania zagospodarowania przestrzennego i rozwoju;
- prowadzenie działalności inwestycyjnej ze sfery zagospodarowania oraz rewitalizacji w obszarach przestrzeni publicznej, wyłącznie na podstawie prawa miejscowego spójnego z lokalną polityką przestrzenną, z jak największym udziałem społeczeństwa przy tworzeniu tego prawa i formułowaniu lokalnej polityki;

- wykluczenie nie podlegających publicznej kontroli administracyjnych procedur i decyzji jako podstawy do prowadzenia działalności inwestycyjnej.

Czego wymagać od WŁADZ PUBLICZNYCH?

Do najważniejszych działań władz publicznych, należą:

- zapewnienie dostępu do przestrzeni i tworzenie takich form przestrzennych, które minimalizują wykluczenie i nieuzasadnioną konkurencyjność (w tym zawłaszczanie);
- ochrona istniejącej struktury społecznej i przestrzennej, tradycji miejsca, lokalnej kultury i istniejących wartościowych obiektów i układów urbanistycznych;
- ochrona społecznej różnorodności: mieszanie grup społeczno-ekonomicznych, unikanie izolacji i segregacji oraz wspieranie słabszych grup społecznych;
- identyfikacja i wyrażanie w sposób formalny zbiorowych potrzeb i aspiracji mieszkańców wobec przestrzeni publicznej, zwłaszcza w procesach definiowania lokalnej polityki przestrzennej oraz tworzenia prawa miejscowego;
- wprowadzenie w życie narzędzi skutecznej realizacji planów zagospodarowania przestrzennego oraz instrumentów praktycznego wprowadzania w życie zasad zrównoważonego rozwoju i porządku przestrzennego;
- wspieranie rozwoju aktywności społecznych, kulturalnych i artystycznych, które są związane z przestrzenią publiczną, działają dzięki niej i ją wzmacniają;
- zwiększanie zainteresowania lokalnej społeczności jakością przestrzeni publicznej oraz usprawnienie interakcji między siłami rynkowymi a potencjałami oferowanymi przez przestrzeń publiczną, celem zbilansowania systemu wartości między sferą społeczną, kulturową i ekonomiczną;
- poszanowanie dobrego sąsiedztwa rozumianego jako przeciwdziałanie oszpecaniu przestrzeni publicznej i terenów otwartych przez urządzenia reklamowe, informacyjne, drogowe i techniczne;
- dbanie o tworzenie pozytywnych relacji między terenami publicznymi a otaczającymi je nieruchomościami prywatnymi;
- traktowanie przestrzeni publicznej i jej przekształceń jako obszarów polityki rozwoju zrównoważonego (czyli miejsc gdzie następuje optymalizacja użytkowanych zasobów, m.in. oszczędność wody, energii, zwiększanie bioróżnorodności, na równi w praktyce projektowej, realizacyjnej i eksploatacyjno–zarządczej);
- dbanie o najwyższy poziom planowania i projektowania urbanistycznego w odniesieniu do terenów przeznaczonych pod publiczne cele;
- bliska współpraca sektora publicznego i prywatnego w dziedzinie projektowania zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznej;
- stosowanie partnerstwa publiczno-prywatnego do realizacji złożonych projektów urbanistycznych współkreujących przestrzeń publiczną;
- ustalanie zasad i standardów decydujących o harmonii i porządku przestrzennym;
- ochrona interesu zbiorowego przed agresywnymi zachowaniami wobec przestrzeni publicznej (zawłaszczaniu i dewastowaniu przestrzeni);
- budowanie świadomości społecznej o roli przestrzeni publicznej w rozwoju społeczno-gospodarczym i podnoszeniu jakości życia;
- motywowanie agencji i organizacji pozarządowych do działań na rzecz dbałości o przestrzeń publiczną;

Co należy do SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH?

Celem realizacji idei wyrażonych w Karcie, niezbędne jest:

- kontrolowanie działań władz samorządowych wobec przestrzeni publicznej;
- aktywny udział w procesach planowania przestrzennego, czyli partycypacja społeczna w definiowaniu lokalnych polityk - przestrzennej oraz pokrewnych - w formułowaniu prawa miejscowego;

- monitorowanie sposobów użytkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznej i informowanie szerokiej opinii publicznej o problemach i zagrożeniach;
- oszczędne, racjonalne i zgodne ze społecznymi zasadami użytkowanie przestrzeni publicznej;
- kształtowanie etycznych postaw i zachowań - szacunku dla dobra wspólnego - na wszystkich poziomach formalnej oświaty oraz poprzez media publiczne propagowanie w rodzinach i grupach społecznych właściwych form korzystania z przestrzeni publicznej.

A czego oczekujemy od PAŃSTWA?

Obowiązki państwa i jego władz publicznych polegają na przeprowadzaniu działań legislacyjnych, planistycznych i organizacyjnych przy wsparciu politycznym, instytucjonalnym i finansowym. Działania te muszą gwarantować rozwój partycypacji społecznej w planowaniu społeczno-gospodarczym i przestrzennym oraz procesach decyzyjnych (*governance*) poprzez:

- udostępnianie społeczeństwu informacji
- uczynienie praw gospodarki przestrzennej,
- zintegrowane planowanie przestrzenne, społeczno-gospodarcze i inwestycyjne

8 ZASAD ORGANIZOWANIA I UŻYTKOWANIA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

- 1. Maksymalizacja wartości miasta i jego nieruchomości poprzez kreowanie wysokiej jakości przestrzeni publicznych.**
- 2. Kompleksowe planowanie miejscowe oraz projektowanie urbanistyczne przestrzeni publicznych w oparciu o wyniki konkursów urbanistycznych i architektonicznych.**
- 3. Społeczna partycypacja w tworzeniu narzędzi kształtowania i gospodarowania przestrzenią publiczną, z aktywnym udziałem lokalnych społeczności w procesie sporządzania dokumentów planistycznych.**
- 4. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz specyfiki lokalnej jako szczególnych wartości przestrzeni publicznych.**
- 5. Równowaga w tworzeniu nowej przestrzeni publicznej w stosunku do rewitalizowanej przestrzeni historycznej.**
- 6. Sprawiedliwy dostęp do przestrzeni publicznych i minimalizacja konfliktów przy ich tworzeniu oraz użytkowaniu.**
- 7. Kształtowanie przestrzeni publicznych integrujących grupy społeczne z szacunkiem dla ich różnych potrzeb i systemów wartości.**
- 8. Aktywne użytkowanie przestrzeni publicznych i ich wykorzystywanie do organizowania wydarzeń lokalnych.**

KARTA DLA WSPÓLNEGO DOBRA

Dbanie o przestrzeń publiczną musi stać się niekwestionowanym prawem i obowiązkiem obywatelskim. Mając na uwadze istniejące przeszkody w kształtowaniu przestrzeni publicznej i ich konsekwencje dla jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń formułujemy i przyjmujemy Kartę nie tylko dla uspokojeniu sumień, ale była stała się początkiem intensywnych i rzeczywistych starań o wysoką jakość przestrzeni publicznej.

Poznań, 4 – 5 września 2009 roku

III Kongres Urbanistyki Polskiej

Przygotował zespół w składzie:

Ludwik Biegański
Grzegorz Buczek
Sławomir Gzell
Adam Kowalewski
Tadeusz Markowski – lider projektu
Ewa Cichy-Pazder

Dokument wykonany na podstawie dyskusji i materiałów zebranych z dwóch konferencji poświęconych kształtowaniu i ochronie przestrzeni publicznej.

Informacje źródłowe dostępne w zakładce <**Konferencje, spotkania**> na stronie:

www.poznan.pl/rewitalizacja